

“Crni ponedjeljak”

naziva Privredni dnevnik stanje na zagrebačkoj burzi. Nadam se da je dijagnoza ponešto pre naglašena, iako kretanja cijena dionica, nekretnina i cijena roba zabrinjavaju.

Spomenuta su tržišta u zadnjih nekoliko godina, kada je ponuda ograničena (dionice, nekretnine), bilježila snažni rast cijena. Što više porasti stope povrata od više desetaka posto bili su očekivani. Stope povrata manje od 50% na uložena sredstva nije se smatralo prihvatljivom investicijom. Jasno, tom rastućem optimizmu snažan su poticaj dale upravo banke putem dinamiziranja kreditne aktivnosti prema sektoru stanovništva kao i “preslaganja” portfelja građana koji raspolažu štednjom ili mogu je anticipirati dodatnim kreditom jer raspolažu dobrim kolateralima.

Centralna banka je u prošloj i, naročito, u ovoj godini ograničila rast kredita što “prisiljava” kupce dionica/nekretnina na “preslagivanja” strategija kako bi iz odnosa prinosa i kamatnih stopa ostvarili pozitivan rezultat.

Šok promjena usporava kretanja čak i kad nema mjera centralne banke. Kada su mjere donesene one mogu imati multiplikativne učinke sa suprotnim predznakom kao što su to imale kada je “uspostavljena” euforija koja sama sebe hrani.

Ispričano za prvo predstavlja standardni scenarij zbivanja iz kojeg proizlaze krize. Šok ponajprije vodi ekonomskoj ekspanziji (pozitivnim očekivanjima) koji ponekad nazivamo “puhanje balona”. Kada se, iz bilo kojeg razloga, shvati da je balon prenapuhan i da postoji mogućnost da “igla probuši balon” zaustavlja se rast cijena dionica/nekretnina i očekuje se korekcije na odnosnim tržištima. Ponekad dođe do korekcija a ponekad do sloma cijena.

Slikovito rečeno u dugom roku cijene i vrijednost korespondiraju. Međutim, kratkoročno u doba euforije povrećava se razlika između cijene i vrijednosti u korist cijena; u doba “otrežnjenja” (korekcija ili slom cijena) razlika između cijene i vrijednosti je u korist vrijednosti. Zato se i kaže da amateri kupuju kada cijena dionica/nekretnina raste, a profesionalci kupuju kada cijena dionica/nekretnina pada.

Cijela priča ima svoje relevantne točke - najvše - budućih događanja. Najprije se mijenjaju očekivanja; potom neki događaj upozorava da će se stvari mijenjati; priča se nastavlja “lošim osjećajem” kao što je npr. velika zaduženost svih sektora u Hrvatskoj za koju znamo da se neće moći održati u nedogled (ovo tjeskoba može trajati duže ili kraće vrijeme); ukoliko ne dođe do zaustavljanja nepovoljnih kretanja dolazi kriza koja završava slomom tržišta što rezultira stečajevima realnog i financijskog sektora koji su to značajniji što je panika veća.

Uloga HANFA-e i centralne banke je nezamjenjiva. Drugo je, međutim, pitanje koliko te institucije zbog time laga (vremenskog pomaka od donošenja odluke do njezinih učinaka) mogu kontrolirati procese. U povijesti su poznati različiti slučajevi. Mnogi od njih su pokazali da učinkovitost institucija kojima je zadatak kontrolirati i upravljati procesima nije bila primjerena

“Crni ponedjeljak”

Autor Guste Santini

Utorak, 20 Studeni 2007 08:39

očekivanjima.